

L Miklós cár bosszujára, akit később „gunyos és megvet” rímekkel búcsúztatott el az élettől, nem is váratott magára sokáig. 1847 tavaszán Kijevben bebörtönzik. Rövidesen a hírhedt petropavlovszki erődbe kerül. Innen pedig nem egykönnyen lehetett szabadulni. „Lázító hangú” versei miatt tíz esztendei börtönre ítélik. Büntetését különböző várfogházakban tölti ki. Mivel munkájával ott sem hagy fel, megtiltják, hogy tollat vagy ecsetet vegyen kezébe. Meg akarják törni hajlíthatatlan szellemét. Azt szeretnék, ha a törvények és a cár jámbor tisztelőjeként kerülne vissza az életbe, ha már a börtön levegője előbb nem végez vele.

Nem sikerült. Mikor 1857-ben ismét szabadlábon van, életének még hátralevő négy esztendejét ugyanaz a harcos munkásság tölti be, amely fiatalságában is szembeállította a cárizmussal. Szentpéterváron a rendőrség felügyelet alá helyezi. Sevsenko Ukrajnába megy. Keresztül kasul vándorolja annak végtelen síkjait. Testi ereje azonban nem sokáig bírja. Megbetegszik és 1861-ben Szentpéterváron, az „idegenek közt” hal meg, szomorú elhagyatottságban.

Sevsenko nagy volt a költészet minden területén. Mégis egy félévszázadon keresztül elhallgatták és elfojtották írásait. Amikor francia, német, angol meg más nyelveken már utat talált a világirodalomba, Oroszországból még mindig száműzte az a rendszer, amely életében tíz hosszú esztendőn keresztül egyik tömlőcből a másikba vetette. Csak az ukrán népek általa megjósolt felszabadulása után került az őt megillető helyre. Művei ma sok millió példányban forognak közkezen az új Oroszország népeinek egy sor nyelvére lefordítva.

Nagy szolgálatot tenne kulturánknak az, aki hivatott tollal a magyar olvasóközönség számára is hozzáférhetővé tenné alkotásait. (—cs—y)

GAZDASÁG ÉS POLITIKA

VILÁGPOLITIKAI VÁLTOZATOK

Az olvasót, aki figyelemmel követi a világpolitika fejleményeit, nem fárasztjuk a részletek tömegével. Csupán utalni kívánunk e rovatban sorozatosan megjelent írásainkra, amelyeknek feltételezett ismerete átvezet mai fejtegetésinkhez.

Azzal zártuk a májusi számban, hogy Olaszország győzelmes abesz-zin hadjáratát a nyugati nagyhatalmak habozó, felemás magatartása tette lehetővé. Megállapítottuk azt is, hogy a népszövetségi szankciós eljárás csődöt mondott, mivel a rendszabályokat erélytelenül, tökéletlenül alkalmazták. Ebből azt a felismerést vontuk le, hogy nem a Népszövetségét kell elvetnünk, hanem eddigi gyakorlatát, amely nem volt képes elejét venni a támadó háborújának, s alkalmazott szankcióiban sem volt egyértelmű és hatékony. Ugyanezek a felismerések és tanulságok juttattak most kifejezésre Leon Blum, Eden és Litvinov genfi megnyilatkozásaiban. Mindhárman *egyöntetűen* leszögezik, hogy a népszövetségi szankciós-politika késedelmes és hiányos alkalmazása következtében juttott kátyuba, s ennek következményeként, nem a Népszövetség hatáskörének megszükitését ajánlják, hanem ellenkezőleg, a népszövetségi biztonsági rendszer, a szankciók kiépítésének és hiánytalan működésének új rendjét. Blum és Litvinov hangoztatják, hogy elejét kell venni hatékony eljárások megszervezésével minden támadó *kedvnek* — ugyanezt fe-

jeztük ki pontosan a Korunk 1935. V. számában. Litvinov kiemeli, hogy a gazdasági szankciókat katonáival kell kiegészíteni, s Blum kimondja, a paradoxul hangzó szót, hogy akár a háború árán is biztosítani kell az oszthatatlan európai és világbékét.

Abban a nagy viaskodásban, amit ma a béke és a háború erői egymással folytatnak, a békeerők arcvonalán üdvös eltolódások történnek. Franciaországban a Népfront kormánya újult lendülettel és eltökéltséggel látott hozá a kollektív békerendszer megszervezéséhez. A lavalai politika nyugtalanító ingadozásai és mulasztásai után a Népfront kormánya erőteljesen és meggyőzően tanusította az oszthatatlan béke elvén megvalósítandó általános leszerelés eszméjét. A döntő kifejelések előtt vagyunk, s az arcvonalak egyre élesebben rajzolódnak ki. A Sphynx, Anglia, mintha eszmélni kezdene, s igyekszik megtalálni európai formáját és hangját. A „splendid isolation” hagyományos politikája meggingott. Baldwin kimondja, hogy Anglia határai a Rajnánál kezdődnek, Churchill tudatosítja a német fegyverkezés eszeveszett iramát és fenyegető veszélyét és Eden aláhúzza Genfben Anglia eltökéltségét minden háborús kezdeményezés megfékezésére. Nyilvánvaló, hogy az angol világpolitika változások szakaszából akar kievickélni. Az impérium utolsó 2 évét a külpolitikai ellentmondások szakadatlan sora jellemzi. Elég a Németországgal szemben tanúsított ingadozó, sokszor felbátorító magatartására utalni. Ez az ingadozás bizonyos fokig Olaszországgal szemben is észlelhető volt. Az angol világbirodalom napjainkban mindenfelől érzékeny, nyugtalanító lökéseket kap, s ennek rezgései megmutatkoznak az angol diplomácia magatartásaiban is. Itt van elsőnek Olaszország előretörése. Anglia megszervezi — a maga módján — a szankciós politikát, ezt tökéletlenül viszi véghez, s most önmaga kezdeményezi Genfben a szankció megszüntetését. Nemcsak tényleges vereséget szenved az olasz terjeszkedéssel, de erkölcsi tekintélycsökkenés is éri. Igaz, Abesszinia annexióját nem ismeri el, ami gyakorlatilag az angol tőke félreállításával egyértelmű az olasz gyarmatosítás műveletében. N. Chamberlain ki is jelenti, hogy Anglia nem hajlandó Itáliának kölcsönt adni. De az olasz hódítás tény, amelynek távolabbi állomási és kihatásai is lehetnek. Az Indiába vezető tengeri utak körül Angliának komoly versenytársa támadt a fasiszta Olaszországban. Mussolini minden bizonykodása, hogy Abesszinia meghódításával immár Itália is kielégített és visszatér a stressai békefrontba — nem talál hitelre. Eden éppen most jelenti ki Genfben, hogy Anglia Földközi tengeri egyezményei a többi hatalmakkal érvényben maradnak. Ennek éle kifejezetten Olaszország ellen irányul. Ugyanakkor a Távolkeleten Japán folytatja terjeszkedését Északkelet-Ázsiában, s láthatóan kinyújtja csápjait Indonésia felé. Nemcsak Kínában szorítja vissza az angol érdekbefolyást, de mindenütt, ahol Anglia érdekei sebezhetőek. A gyarmati népek megmozdulása Egyiptomban, Palesztinában csak fokozza az angol külpolitika bizonytalanságát. Annyi kétségtelen, s ezzel egyre inkább számolnak Londonban is, hogy a mohó imperializmusok előretörése — Japán, Olaszország és Németország — összpontosított támadást jelent az angol világbirodalom épsége ellen. Olaszország előretörése fokozott mértékben szükségessé teszi Anglia számára Franciaország barátságát. Franciaország új kormánya annál inkább is kész az angol-francia együttműködésre, mivel Anglia támogatására számít a német támadással szemben. Az angol-francia közeledéssel párhuzamos az angol-orosz vonatkozások javulása is. A Távolkeleten Japán előretörésével szemben a Szovjetunió a leghatékonyabb fék s Anglia, amelyet legérzékenyebb pontjain találhat a támadókedvű imperializ-

musok előretörése kell, hogy előbb-utóbb megtalálja a Szovjetunióval az összeműködés formáit. Igaz, a Harmadik Birodalom mindent elkövet, hogy az esetleges európai békerendszerből a Szovjetuniót kirekessze s ezzel terjeszkedési terveit kelet felé biztosítsa. De az újabb fejlemények, az angol kérdőív meg nem válaszolása Németország részéről, s a német fegyverkezés riasztó üteme zajlásba hozták Anglia közvéleményét.

Ebbe belejátszik az olasz és német fasiszmusok incselkedő kacérokodása is. A két fasiszta hatalom, amelyet elsőben az osztrák kérdés állított egymással szembe, feltűnő formákban közeledik egymáshoz. Arról van szó, hogy miként lehetne Ausztriát — az ütköző pontot kettőjük között — egy olyan megoldás felé terelni, amely a két fasiszta hatalom érdekköreinek megfelelné. Ismeretes, hogy Mussolini kész elősegíteni a Habsburgok visszahívását Ausztriába, amivel egyuttal gátat vetne az Anschluss-törekvésnek is.

Ismeretes az is, hogy a Kis Entente a restaurációt casus bellinek tekintí, aminek előrelátható következménye háborús konflagráció volna. Ebben az esetben valamennyi fenekedő háborús készség napvilágra törne, s a német fasiszmus is elérkezettnek látná az időt középeurópai terve megvalósítására. Valószínű, hogy Hitler Ausztriáról való lemondása fejében szabad kezet kapna Olaszországtól Csehszlovákia irányában. Erre az olasz politika Magyarország érdekében is hajlandó. Ugyanakkor a két fasiszta hatalom zsarolási mesterkedésektől sem idegenkedik. Mussolini Franciaországra próbál hatni s hangoztatja kétes értékű szándékait a stresai frontba való visszatéréshez, míg Németország Angliától szeretne külön engedményeket kicsikarni s az impériumot a nyugati Locarno helyreállításával lekenyerezve Kelet felé szabad kezet nyerni. Szövevényes, szinte áttekinthetetlenül összefonódott, zegzúgos világpolitikai változatok tanúi vagyunk, s amit érzékelhetően tapasztalunk, annál jelentősebb, ami a kulisszák mögött megy végbe. A nagy fejlődési vonal, a kristályosodási célszövek egyre megfoghatóbban domborodnak ki. A fasiszta imperializmusok, élén Németországgal, rohamra készülődnek a békemegóvó államokkal szemben. Rómától Varsóig, Bécs és Budapesten keresztül szövődik az imperializmus hálója, amelybe elsősorban a kis nemzeteket akarják megfogni. Kétségtelenül Csehszlovákia a legközvetlenebbül veszélyeztetett zóna. Három imperializmus metszéspontjában fekszik. A csehszlovák köztársaság helyzete annál fenyegetettebb, mivel a rajnai megszállás következtében Németország itt kiépíti védelmi vonalát, s felszabadult erőivel Dél- és Délkeleteurópa felé fordulhat. A német neomperializmus hódító szándékai — béke fogadkozásai ellenére — ma már mindenütt a nyilvánvaló fenyegetés erejével hatnak. A német fasiszmus feszülése természetesen a legkisebb ellenállás irányában fog kirobbanni. Ez lehet Danzig, vagy Csehszlovákia. A német imperializmus SZIVÓS eltökéltséggel követi világ-háborús, megfeneklett hatalmi ábrándjait; Ukrajna meghódítását és a Berlin-Bagdad-terv megvalósítását. Schacht balkáni utazása, a kis államoknak a német imperializmus érdekkörébe való behálózási kísérlete ennek a távoli célkitűzésnek a szolgálatában áll. Az imperialista világ-összeesküvés túl a kontinensen, Ázsiára is kiterjed. A Japán-Németország titkos katonai szövetségéről a köztudatba szivárgott feltevések igen valószínűek. Ezzel a világyujtogatási tervvel szemben egyedül a békeőrző erők egységfrontja lehet hatékony. Anglia magatartása döntő súllyal esik a serpenyőbe. Az angol diplomácia aggasztó ingadozások, kétértelműségek után kezdi felismerni a veszély zónáit. A hitleri külpolitika alap gondolata — amely a *Mein Kampf*-ban kifejezésre jut —

a német-angol összeműködésre alapozott. Eleinte — úgy látszott — hogy a hitleri terv megvalósítható. Erre vallott a német felfegyverkezési törekvések angol részről megmutatkozó támogatása, valamint az egyoldalú angol-német tengerészeti egyezmény, kivált a versaillesi békeszerződésnek Németország részéről történt megsértése után. (1935. 3. 17. Az általános védkötelezettség bevezetése.) De a tények halmozódtak. Németország megszegte az önként vállalt locarnói szerződést, az angol kérdőívre, a kollektív béke biztosítékokat illetően, 10 hét elteltével sem válaszol, a nyíltan angolelles Olaszországgal gyanúsán paktál, s Távolkeleten Anglia veszedelmes ellenfelével, Japánnal fog össze. Az angol közvélemény és diplomácia kezdi megérteni, hogy a hitlerizmus külpolitikája Angliát csupán eszköznek szánja homályos és mégis átlátszó tervei keresztülviteléhez. Németországot erősíteni egyet jelent Japán és Olaszország erősítésével. Az angol külpolitika az öngyilkosság mesgyéjén tévelygett, amidőn Hitlerrel önbiztosító megjegyzést remélt. A német imperializmussal szemben egyetlen hatékony ellenszer képzelhető el: Anglia, Franciaország és a Szovjetunió, békefrontja, önönmaguk és a világ egyetemes békéjének védelmében. London-Páris-Moszkva — így írtuk a Korunk 1936. 3. számában — a béke tengelye.

Londont a Földközi-tengeren, Afrikában és Távolkeleten közvetlenül fenyegeti a támadás, Nyugateurópában közvetve. Itt a német imperializmus állig felfegyverkezve, a rajnai katonamentes sávot megszállva, kiépíti a maga Hitler-vonalát és ráveti árnyékát a kis Belgiumra, de Franciaországra is. Angliának nem lehet érdeke Németország kontinentális fölénye, ezt még a náciizmussal rokonszenvező angol körök is elismerik. Franciaország eleven érdekei az Angliával való szövetség szoros megszervezését kívánják. A rajnai megszállással Anglia lett Franciaország nyugati oltalmazója, s Franciaországon keresztül a fenyegetett középeurópai kisállamok pátrónusa is. Természetesen viszonzásul Franciaország a Földközi-tengeren hajlandó Anglia javára összeműködni. Franciaország ugyan még kísérletet tesz, hogy Olaszországot visszaszelidítse a stresai arcvonalba, de ugyanakkor Eden tüntetően hallgat Olaszországról. Franciaország természetesen szívesen látná Itália közreműködését, egyrészt a Kis Entente érdekében, másrészt, hogy elreteszelve a német-olasz közeledést. De nem kétséges, hogy a Népfrent kormánya számol az olasz leválással is, és nagyvonalú terve, a London-Páris-Moszkva békefront kiépítésén fáradozik. Itt Angliáé a döntő szó. A Szovjetunió magatartása a kollektív béke és kölcsönös segélynyújtás koncepciójában uttörő és a béke legnagyobb reménysége. Ez az egyetlen járható út. Mind a támadó ellen — a népszövetségi eljárás egyetlen lehetséges mottója. A hitleri jelszó, a „lokalizált” háború, a kétoldali megnehtámadási egyezmények, miként a népszövetségi paktum 10. és 16. szakaszának elejtése, a támadók kockázat nélküli vállalkozását biztosítaná a Népszövetség égisze alatt. Mindenki látja, hogy honnan jön a veszély. Európa szívében egy mindenre elszánt martalóc erkölcsű hatalom támadó háborúra készül. A Harmadik Birodalom 3. évében 190 milliárd cseh koronát fordított fegyverkezésre. Ki ellen? Ki fenyegeti Németországot? Talán kis szomszédai, Csehország, Belgium, Ausztria vagy talán szövetségese, Lengyelország? Talán Franciaország, amellyel szemben Németországot a locarnói szerződés a leghatékonyabban oltalmazta, avagy a Szovjetunió, amely Németországnak ismételen a kölcsönös segélynyújtás egyezményét ajánlotta a Keleti-paktum keretében? A felelet egyértelmű. Németországot senki sem fenyegeti. Viszont a németek félelmes hadifelkészülése — lep-

lezve vagy leplezetlenül — hódító törekvésekre céloz. Itt a veszély. Ez ellen kell összefogni. A világ elhatározó események előtt áll. A háború és béke erői világméretben mérkőznek meg egymással. Az olasz-abesszin háború tanulságai talán végre tudatosítják a támadás közelségét, s a béke megóvásának új, hatékony formáit teremtik meg. Az olasz-abesszin háború felismerései — jóllehet a Népszövetség kudarcát jelentik — végsőben, életképes megújulásának kezdetei lehetnek.

Neufeld Béla

VILÁGGAZDASÁGI SZEMLE

Rámutattunk arra a *Korunk* áprilisi számában, hogy ami javulás a hullámvonal lefolyású válságnak akkori állapotában megállapítható volt, az nem a világgazdaság javulása, hanem az egyes országok autárkiájának átmeneti következménye. Az azóta bekövetkezett események csak erősítették mindenütt az önellátás gondolatát, de egyben katasztrófával fenyegető utra tereltek: a nemzetközileg űzött fegyverkezési versenyre gondolunk, amely ma szinte egyetlen rugója, életbentartója a termelésnek és oka a mai látszólagos konjunkturának.

Ennek az egész folyamatnak megindítója a fasiszta Németország volt, amelynek növekvő agresszivitása a közismerten békés államokat (Svájc, Hollandia, Skandináv államok) is arra kényszerítette, hogy kiadásajknak mind nagyobb részét fordítsák (a többi tárca elhanyagolásával) fegyverkezésre. Amint pedig arra már a német gazdasági helyzetet elemző januári cikkünkben rámutattunk, a fegyverkezés kizárólagossága csupán látszatkonjunkturát teremthet: átváltoztat termelő értékeket meddővé, amelyek nem reprodukálják a beléjük fektetett tőkét. Így a fegyverkezés lerombolja a „nemzeti vagyont”, a tőkét pedig — fokról-fokra — hasznot nem hajtó, értéktelen investícióvá változtatja át. Ismételve akkori hasonlatunkat: a Kárpátoknak a Fekete-tengerbe való lehordása a munka tartamára konjunkturát teremt, a munka végeztével azonban az investált tőke és munka mind a vízbe esett. Ezt az elgondolást kell szem előtt tartanunk a mai világgazdasági helyzet vizsgálatánál. A „termelés” növekszik ugyan — de ez a növekedés a fegyverkezési verseny következménye, tőkepusztítás.

Minden konjunkturás országnak ez az alaphibája. Franciaország pl., hogy az egyes országokat sorjába vegyük, azt a látszatot kelti, hogy ott sikerült már tuljutni a válságnak azon a bizonyos sokat emlegetett mélypontján. A Laval-féle kísérlet — az államháztartás egyensúlyba hozása fizetéscsökkentés révén, ami a vásárlóerő csökkentését és így a válság kimélyülését vonja maga után — helyet adott ugyan a Flandin-féle kísérletnek, amelyet az utána jövő kormány is folytatott: megtartani a Laval-i deflációt, de ennek hatását ellensúlyozni a francia jegybank kihasználatlan hitelforrásainak igénybevételével. Amint így, a Flandin-i elgondolás szerint, az állami kiadások termelés-csökkentő volta rontott volna, azt ellensúlyozhatná a hitelélet megélénkülésének termelés-növelő hatása. Ez a terv azonban kivitele során azért bizonyult illuzórikusnak, mert a hadikiadások egyre növekvő aránya veszélyezteti az államháztartás egyensúlyát, valamint a francia frank biztonságát. Léon Blum hír szerint egyelőre feladja — amerikai mintára — az államháztartás egyensúlyának elvét, de meg akarja védeni a francia frankot, ezzel sok kispolgár megtakarított tőkéjét. E sorok írásakor még nem lehet itéletet mondani a Blum-kormány gazdasági programjáról, illetve annak hatásáról. De a francia frank árfolyamingadozása, az arany me- nekülése Franciaországból, máris megmutatja a szociáldemokrata elgondolásnak két, egymással merőben ellentétes irányzatát: az egyik a tö-